

BBC 26, JULENUMMER: BARE JUL ER JUL, OG VI SKAL IKKE HA DET HELE ÅRET

Jula er en høytid som vi har en viss tid på året. For at det skal være stas med jul, er det viktig at vi reserverer en del hyggelige ting og aktiviteter nettopp for den tiden. Cowboy-Laila hadde riktig nok en stor hit som het ”Jul hele året”. Men det var nok i mer billedlig betydning, og det er vel ikke slik vi ønsker å ha det. Likevel undrer jeg meg noen ganger på om det er dette noen ønsker å få til. I boken om atferdsavtaler gir vi noen eksempler på misforstått positiv forsterkning, for eksempel der barn og unge på institusjoner innenfor barnevernet får sjenerøs belønning i hytt og vær for å gjøre lite og ingenting. Det er så mange eksempler på dette at det bør være på sin plass å diskutere om det har gått for langt, og om det faktisk kan være et problem. Det jeg oppfatter som en belønningskultur, har nok sammenheng med et sosialpedagogisk og -politisk klima der det er mer fokus på rettigheter enn på plikter. Noen mener vel at alle barn og unge med atferdsproblemer har hatt det vondt, og det kan ha gått litt automatikk i at dette er en måte å rette det opp på. Som kjent er det også en del som har atferdsproblemer, som har hatt det for ”godt”, i alle fall i en kortsiktig betydning av ordet.

Løten store countrydronning flankert av to mannlige beundrere, Sputnik og Se og Hør-favoritten Sven O. Høiby. Førstnevnte dukker vel opp på Morodalsfestivalen til sommeren, og kanskje gjør Cowboy-Laila et lite comeback i den anledning, som koredame og trekkplaster?

Også vi atferdsanalytikere må nok ta vår del av skylda for at det her og der gjøres forsøk på å sette Løtens store sangdronnings hitlåttittel ut i livet. Nylig kom det et hjertesukk fra en miljøterapeut i England som fikk nok av behandlingen som ble gitt på en institusjon i barnevernet. Da Winston Smith ble ungdomsarbeider etter endt utdanning, var han en idealistisk liberaler. Men i ti deprimerende år så han at barn og unge som skulle få behandling for atferdsproblemer, snarere ble bortskjemt enn behandlet. Han skrev en sjokkerende bok som sier noen pauli ord om anarkiet på Englands barnevernsinstitusjoner. I min oversettelse har han blant annet følgende eksempler:

”Lenge etter midnatt spilte Liam, en opposisjonell tenåring, musikk på fullt volum på rommet sitt. Tre voksne brukte 20 minutter på å forhandle med ham, for å få ham til ”å gjøre

det riktige valget”, med andre ord skru ned lyden slik at andre kunne få sove litt. Og som de også hadde lært å gjøre, roste de ham for de få timene i uken da han ikke skapte ragnarokk rundt seg. Men ingenting av dette virket – dét gjør det sjelden. Liam har et aggressivt, utilnærmelig ansiktsuttrykk. Heller ikke trusler virker. Da jeg sa at han risikerte å ikke få bli med på en spesielt attraktiv aktivitet til helgen, slik det var planlagt, skrek han ”Jævler! Det skal jeg for faen bli med på. Jeg vil like å se at du prøver å stoppe meg. Og hvis du våger å komme inn på rommet mitt, skal jeg faen meg banke deg!”. Dagen etter nektet Liam å gå på skolen. I stedet fikk han bli med på en tur, og deretter på en utflukt til en innsjø.

Noen synes kanskje at dette ikke er en måte å belønne slik atferd på, og de har rett. Men hjelpeapparatet foretrekker alltid å se på det positive. I rapportene som personalet må skrive, ble Liams fridag på en magisk måte omformulert til en ”pedagogisk utflukt”.

I stedet for å få sårt tiltrengt oppdragelse, er det de unge som dikterer innholdet i dagen. De få minuttene eller timene i løpet av dagen som de oppfører seg noenlunde greit, får de pengebestikkelser rett i hånden, og andre belønninger, en politikk som kalles *positiv forsterkning*. Et resultat er at de unge med største selvfølgelighet krever belønninger for ting som de burde gjøre i utgangspunktet. Derfor få de også poenger som kan byttes inn i kontanter, hver gang de søker på en jobb eller melder seg på et kurs. Vanlige skattebetalere må altså belønne arbeidsløse for ganske enkelt prøve å få noe å gjøre.

Jeg fant ut at det var ingen vits å argumentere, fordi ledelsen nektet alt som kan minne det minste om kritikk mot de unge som de har ansvaret for. I stedet forventes det at vi skal akseptere en verden som er moralsk nøytral, uten vurderinger eller standarder.”

Han kaller de unge som bor på slike institusjoner for ”The untouchables”. I det hele tatt fyrer han av litt av en salve.

Som atferdsanalytikere er vi ikke uvante med å måtte forsvare bruk av ubehagelige virkemidler, også kalt ekstinksjon og straff. Det er nok lenge siden det var særlig dekning for dette. Men vi må også vokte oss så vi ikke framstår som helårs julenisser, og bidrar til å skjemme bort våre barn og unge.

Dette er en påkledning som strengt tatt hører julen til. Vi bør vel ikke opptre som julenisser resten av året? Julenisser i sivil, uten egnet arbeidstøy, er neppe å anbefale, selv om det brer om seg. Ellers stusser jeg på at ingen har problematisert at julenissen er *mann*. Når får vi en masteroppgave eller doktoravhandling med tittelen ”Julenissen, den siste rest av patriarkatet” eller lignende? Og hvor er Likestillingsombudet og andre offentlige etater når det gjelder denne alvorlige kjønnsdiskrimineringen?

Tiden før selve julegavehandelen kan vel kalles for årets store forsterkerkartlegging. Jeg er kanskje litt sent ute, men jeg mener å ha et temmelig godt forslag. Mange har nok ikke fått med seg at det innenfor lokallagets nedslagsfelt finnes et band som heter Nordagust

(www.nordagust.com). At bandet ikke har fått mer oppmerksomhet i de større mediene sier mer om mediene enn om bandet. Noe av grunnen kan være noe så enkelt som at bandet er vanskelig å plassere rent sjangermessig, for her er det elementer av alt fra prog til metal. Noe av musikken kan lydbildemessig og melodisk minne om 1970-talls Pink Floyd og King Crimson. Men mye av musikken er altfor heavy og vill til å passe inn i dét bildet. Ikke minst holder mange av *låtene* meget høyt nivå, og kan minne om alt fra Pink Floyds *The narrow way, part III*, *Astronomy domine* og *Careful with that axe, Eugene* på albumet ”Ummagumma” fra 1969 (de to siste finnes også på tidligere album), til altså metal og nærmest punk. Slikt kan skape problemer for anmeldere som opererer med sine båser og som har sine yndlinger. Det ligger faktisk noen klipp med Nordagust på Youtube, og ett av dem er ledsaget av fandanivoldske illustrasjoner. Sjekk <http://youtu.be/DQOMOQzjNhM>, og hør låten *In the mist of morning*. Det er ingen tvil om at bandet kan spille, enten det er gitarer, mellotron, trommer eller hva det skulle være. Etter min mening bør CD-en sendes til legenden Robert Fripp, som blant annet var leder i King Crimson, for en vurdering. Jeg tror han vil bli begeistret! Trommene trakteres av selveste Ketil A. Berg, vernepleier og ansatt på Eidskog ungdomsskole. I ungdommen hadde han kanskje Vazelinas Arnulf Paulsen som forbilde, men det er ingen tvil om at Ketil for lengst har passert sin læremester, som riktig nok kanskje ikke har de store kunstneriske ambisjonene lenger. Ketil lager alt fra de mest subtile regndråpelyder, til de verste tordenvær. Daniel Solheims gitar har noen ganger en ”soaring” lyd som kan minne om Frank Zappa på ”Watermelon in easter hay” fra albumet *Joe’s garage Acts II & III* fra 1980. Andre ganger herjer han på som om han vikarierer i AC/DC eller det tidlige The Clash, bare for å gi noen hint. Men både han og de andre bandmedlemmene har altså føtter i fleng å stå på.

En CD er så billig at de som allerede anser seg som ferdige med julehandelen, kan slenge på en ekstragave. En mulighet er å gi en overraskende gave til noen som man vanligvis ikke gir julegaver til. For Nordagust er som atferdsanalysen: De fortjener å nå ut. Det er i alle fall mulig å få tak i CD-en ved å stikke innom ungdomsskolen på Skotterud og spørre etter Ketil. (Det kan være litt vanskelig med parkering på nedsiden av skolen, så kjør eventuelt inn på oppsiden, mellom rådhuset og biblioteket!)

Omslaget på Nordagust debutalbum fra 2010, *In the mist of morning*, som også er navnet på det første sporet på CD-en. Til høyre selve bandet, som de fleste vel allerede har antatt.

Ellers betyr visst nordagust nordavind. Men på bandets hjemmesider står det at nordagust dreier seg om gamle forestillinger om nordavindens ånd. I så fall har vi vel en morsom etymologisk forbindelse til tyske ”geist” og engelske ”ghost”, som betyr ånd og til og med spøkelse.

Jula er også tid for julehilsener. Selv prøver jeg å holde på tradisjonen med å skrive noen julebrev, det vil si en liten oppsummering av året som har gått, og litt mer enn de vanlige klisjéene. Men hvis vi først skal skrive en kort hilsen, er det jo viktig å sende noen velklingende fraser. Min mor er gammel telegrafdame, og i yngre dager kan jeg huske at hun moret oss med å gjengi tekster på standard juletelegrammer som norske sjøfolk sendte hjem til jul, og som norske ektefeller, kjærester og familier sendte til sine kjære ”der ute”. Dette var såkalte XLH-telegrammer, som var i bruk fra 1930-tallet og helt opp på 1980-tallet, og som kostet litt mindre enn telegrammer med fri tekst. Noen vil kanskje si at man fikk det man betalte for, sånn rent poetisk. Men med den morbide sansen for lyriske klisjéer som jeg har utviklet, kanskje som følge av min vanskelige oppvekst, mener jeg at mange av XLH-ene er de rene gullkorn. Døm selv:

Nå ringer klokkene julen inn
og stemt til høytid er alle sinn,
et godt nytt år ønskes små og store,
samt fest og glede rundt julebordet!

Vår varmeste hilsen er hjertenes gave
til deg som må streve der ute på havet
Hold julefest i kveld som før
med godt humør og frisk kulør

Samme julestjerne kjære, står og lyser på vår veg
Ingen avstand, ingen breddegrad kan skille deg og meg

En hilsen fra søsken, fra far og mor
God jul og godt nyttår for gutten ombord

Du er ikke hos oss og fester i kveld
Vi favner deg hjertelig varmt likevel

XLH-ene hadde selvfølgelig også illustrasjoner, som var minst like gode som teksten.

God jul og godt nyttår er fattige ord
mot alt det jeg føler for gutten ombord

Syng, gode venner, om julens fred
Jeg går på dekket og synger med

Treet står pyntet med stas og med stjerne
Klart kan jeg se det, selv her i det fjerne
Kunne jeg komme, så kom jeg så gjerne

Er lysene tente, kan mor servere
I tankene sitter jeg sammen med dere

God jul og godt år, fra det blå osean
går tankene hjem til vår glitrende gran

I kveld vil drøm og lengsel navigere
mitt hjertes julehilsen hjem til dere

Ellers synes jeg at idéen med standardtelegrammer er så god at den bør vekkes til live igjen, og ikke bare i den tradisjonelle sjømannssammenhengen – norske sjøfolk i utenriksfart finnes jo knapt lenger, og tenk på de stadig flere som knapt kan skrive. Kanskje vi skal ta over, lage noen som gjelder spesielt for atferdsanalytikere? Vi kan jo begynne med:

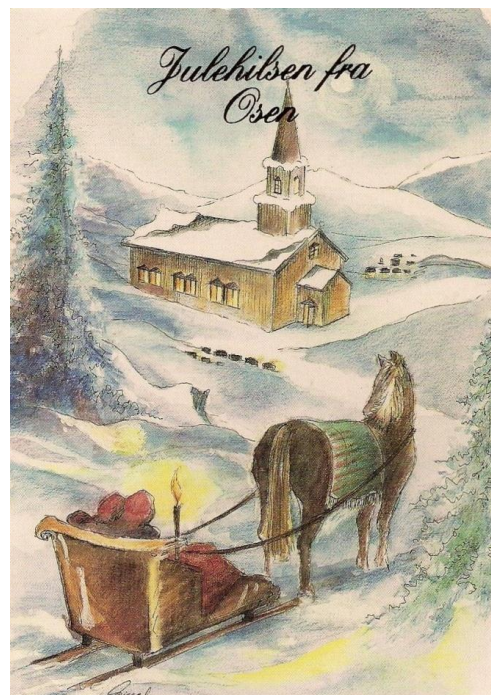
Etter et år med forsterkere og diskriminanter,
feirer vi jul med familie, onkler og tanter

Selv om vi mangler poenger og klistremerker
kommer julen som kjempefin sluttforsterker

Vi gleder oss alle til Storefjell
men gjevst er nok en julekveld

Atferd er ikke minst å føle
Nå skal vi smake på juleølet!

Jeg mener at slike tekster kan sprite opp de vanlige julekortene som mange av oss sender i hopetall. Kanskje lokallaget skulle begynne å selge egne julekort?

Til venstre et av Norges første malerier med julemotiv, malt av Adolph Tidemand midt på 1800-tallet, også brukt som julekort. Til høyre et nyere, lokalt julekort fra Osen i Åmot, der Kai-Ove Ottersens og min venninne, Amanda, bodde i mange år.

Julen er også tiden for julehefter. I min barndom var det mest ”Stomperud”, ”Tuss og Troll” og ”Smørbukk”. Særlig Smørbukk, og kameraten hans, Trond, var mine store helter. De kom borti litt av hvert, og hver gang ordnet de opp på mesterlig vis. Når jeg tenker tilbake,

er det nesten merkelig at det kan ha skjedd så mye i den lille bygda de bodde i, men slik var det vel. Den dag i dag hender det at jeg kjøper Smørbukk til jul.

Et julehefte med et så klingende navn har nok et kraftig oppsving i disse lavkarbotider.

I den forstand at lokallaget stadig ordner opp, kan vi vel si at lokallaget er distriktets smørbukker. Uten sammenligning for øvrig kan vi si at nåværende leder, Ulf Larsen, er selveste sjefsmørbukken. Trivelig og fantasirik er han, og så er han jo oppvokst og bosatt på bigda (odøling for bygda), i de reneste smørbukkombingelser.

Takket være en flokk flotte smørbukker og -geiter har det vært et godt år for lokallaget. Selv om vi lever i et land som har hatt en sterk kultur når det gjelder organisering og foreninger, må jeg nok en gang si at jeg er veldig imponert over hva en håndfull ildsjeler i en liten forening får til. La denne honnøren være min julehilsen til lokallagets drivkrefter.

En annen svært gledelig ting, selv om det kanskje ikke berører lokallaget *direkte*, er at tradisjonen med å sette ut nissehuset på Breiby, fem kilometer nord for Sand, synes å være etablert på nytt. Vi ble lange i maska for to år siden, og desto gladere i fjor, som jeg kommenterte i forrige jule-BBC. Nå ser det ut til at alt er som før.

Da gjenstår det bare å si god jul til alle, og å takke for det gamle året.

8. desember 2011, Børge Holden